

Конкурс за есе на
Националната асоциация на медиаторите
2022

**Медиацията и съдебният процес: конкуриращи
се или съвместими парадигми?**

Есе

Автор: Зорница Недялкова Панева

Казвам се Зорница Панева и съм студентка във втори курс, специалност Право в „Университет по национално и световно стопанство“. Участвам в този конкурс заради интереса, който предизвика в мен дисциплината „Медиация“ като извънсъдебен способ за разрешаване на спорове. Есето беше повод да се задълбоча още повече в различията между медиацията и съдебния процес и съответно още повече да започна да я подкрепям като процес за постигане на разбирателство, изглаждащ отношенията между две спорещи страни в благоприятни за това условия.

xxxxx

Конфликтът е процес, който се развива във времето. Той е взаимодействие на две или повече страни, коренящ се в различните им гледни точки, цели, потребности, интереси и ценности. Този процес има свой цикъл на развитие, може да е конструктивен или деструктивен, което зависи от неговия резултат, и може да се управлява.

Конфликтите са неизменна част от нашето ежедневие. Човекът е социално животно, както казваше учителката ми по психология в гимназията. То живее, за да се социализира със себеподобните си, да комуникира, да гради отношения, да се чувства прието в обществото. Там, където има отношения, там има и противоречия на различни нива. Фактът си е факт – конфликтите не могат да бъдат избегнати винаги, дори срещу нас да стои най-спокойния и способен на компромиси със себе си индивид. Тоест въпросът не е наличието, въпросът е разрешаването.

Съдебният процес и процедурата по медиация са два от начините за разрешаване на конфликти. Те се различават съществено като процедури, но точно заради това според мен те са съвместими парадигми. Наличието на повече различни способности за разрешаване на спорове дава възможност участниците в една конфликтна ситуация да изберат как да процедират спрямо резултатът, който преследват.

Съдебното производство е състезателен процес, при който ищецът, чиито права са накърнени, отправя искова молба до съда срещу ответника. Съдебният процес е по инициатива на една от страните, тоест той не е доброволен и участниците в него не могат да се оттеглят по тяхно желание и усмотрение. Медиацията е процес, който няма състезателен характер. Целта на медиатора е да улесни комуникацията между страните

и да им помогне да разрешат проблемите си и да постигнат спогодба. Тя е изцяло доброволен процес – страните подписват споразумение в началото на процедурата, те са там по своя воля и могат да се оттеглят по всяко време.

Страните имат равни възможности за участие в процедурата по медиация. Те са равнопоставени помежду си. Медиаторът от своя страна е абсолютно безпристрастен, не осъжда и не дава оценки. В съдебния процес ищецът и ответникът също са равнопоставени помежду си, но е важно да се отбележи, че съдът има надмощие спрямо страните, защото е в ролята си на държавен орган. Страните трябва да посочат и да докажат фактите, на които се основават техните искания, пред съда.

Съдът може да разглежда делата в открити и закрити заседания, като закритите се провеждат в предвидените от закона случаи, докато информацията, получена в процеса на медиация, се запазва винаги в тайна, което позволява на страните да бъдат открити и да споделят повече информация, подпомагаща работата на медиация. В процедурата по медиация има вътрешна поверителност – между една от страните и медиатора в условия на индивидуални срещи, и външна поверителност – информацията, получена по време на общите срещи на медиатора и страните, няма как да стане достояние на трети лица.

Съдът взема решение по конкретния казус и това решение е задължително за страните, но ако една от тях не е удовлетворена от развоя, то тя може да се обърне към втора инстанция, а после и към трета, надявайки се да се постигне желаният от нея резултат и постигане на справедливост спрямо нейните разбирания, но винаги има риск и несигурност дали това ще се случи. В процедурата по медиация страните имат контрол върху самия процес както и върху решението, което е съществена разлика със съдебния процес. Също така съдебното производство има значително по-формален характер. Съответно в медиацията се достига до същината на проблема благодарение на това, че страните споделят чувства и опасения в една неформална обстановка. Тук не се взема решение от медиатора, а то се постига от страните с негова помощ. В поголемия брой случаи завършва със спогодба, която може да е устна, писмена, с или без нотариална заверка и трябва да съдържа действията, които страните ще предприемат след завършване на процеса по медиация и съответните срокове ако има такива. Медиацията може да се проведе в рамките на няколко сесии, като това я прави значително по-бърз и евтин процес от съдебния такъв.

Съдебният процес помага за възвръщане на справедливостта, прилагайки нормите в правната доктрина, но при него няма личен контакт между страните, няма

психологически подтик те да оправят отношенията си, няма загриженост, а само сухи факти, целящи да докажат, че единия е прав, а другият – крив. А и най-важното според мен е, че предимно дискусиата в съда не е между страните, а между наети от тях адвокати, които се явяват изразители на техните интереси. Няма дълбочина, няма чисто човешки необходимото изразяване на чувства и емоции или така нареченото заключение, а само формалност и доста често враждебност, която ескалира с течение на процеса.

Медиацията по определение е извънсъдебен способ за разрешаване на конфликти. Още от тук участниците в един евентуален такъв процес тръгват с коренно различна нагласа за изхода от този процес. Пести време, средства и енергия. Човекът има възможност да сподели своята гледна точка, да изкаже спокойно съображенията си в една предразполагаща обстановка и да си тръгне с удовлетворение, че е получил разбиране. Могат да се търсят творчески подходи при разрешаване на спора, да се съхранят отношенията между страните. Те получават по-голяма поверителност и също така винаги запазват възможността си да отнесат казуса до съда.

За мен това, което предлага медиацията е изключително полезно. Изключително подкрепям, че се търси удовлетвореността и на двете страни, че се търси участието им за постигането на резултата и че като последица независимо от случилото се, след процеса по медиация те имат възможност да запазят уважение и дори да възстановят добрите си отношения ако те са били накърнени. Това отговаря на моите ценности и според мен преди да се стига до съд, можем да си дадем възможност да изгладим конфликтите си точно с такава контролирана комуникация.